

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

2026-YIL / IYUL / 7-SON,
II-QISM

Google
scholar

RePEc
RESEARCH PAPERS
IN ECONOMICS

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyul.
II-qism*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukariyeva Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

GERMANIYA VA XITOIY TAJRIBASI ASOSIDA O'ZBEKISTONNING YASHIL EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISH YO'NALISHLARI.....	12
To'xliyeva Gulrux Dovron qizi Djurayeva Rano Abdullayevna	
TASHKILOT MUVAFFAQIYATIDA XODIMLARNI BOSHQARISH VA KUCHLI JAMOANING O'RNI	24
Abdullayeva Dinora Abduali qizi	
YASHIL ISH O'RINLARINING IQTISODIY AHAMIYATI VA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA SOHASIDA YASHIL ISH O'RINLARI TASHKIL ETISH ISTIQBOLLARI	28
Rahmatova Nargizaxon A'zamxonovna Atoyev Navro'zbek Rinatovich	
YO'L XO'JALIGI SOHASINI MOLIYALASHTIRISH HAMDA YO'L AKTIVLARINI BOSHQARISHDA XALQARO TAJRIBA	35
Shikirov Feruz Boxodirovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING INVESTITSİYALASH SAMARADORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNI QIYOSIY TAHLILI	39
Jo'rayeva Moxinur Axmadjon qizi	
HUDUDLARNING QIYOSIY USTUNLIK LARI ASOSIDA YUQORI DAROMADLI ISH O'RINLARINI YARATISH: "HUDUD-IXTISOSLASHUV-KASB-ISI BERUVCHI-DAROMAD" MODEL I	49
Abdumukhtarov Anvarjon Akramjonovich	
QURILISH XIZMATLARI KO'RSATUVCHI KORXONALARNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI SHAKLLANTIRISH SSENARIYLARI	55
Mamadiyev Ahmad Ulashovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA O'ZBEKISTON SANOAT KORXONALARIDA ISHLAB CHI QARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING SOLIQ-BYUDJET MEXANIZMLARI	62
Shokirova Dildora Shoyim qizi	
O'ZBEKISTONDA AVTOMOBIL YO'LLARI TARMOG'INING HOZIRGI HOLATI VA YO'L QURILISHI XIZMAT KO'RSATISHINI RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI TAHLILI	66
Qurbonov Sharofiddin Xurramovich	
ONLAYN VA SKORING TIZIMLARI ORQALI BERILADIGAN TEZKOR KREDITLARNI SUG'URTALASHDAGI YANGI TENDENSIYALAR.....	73
Yusupov Ruslan Muxtarovich	
ASSESSMENT MODEL FOR THE EFFECTIVENESS OF PUBLIC SERVICE TRANSFORMATION IN THE DIGITAL ECONOMY.....	81
An Kwangmin	
BIRLIK DOIRADA ANALITIK FUNKSIYALAR UCHUN YUQORI TARTIBLI DIFFERENSIAL SUBKOORDINATSIYA VA SUPERORDINATSIYA XOSSALARI	87
Jabborov Nasridin Mirzoodilovich Sadullayeva Gulasal Ulug'bek qizi	
SOLID PROPELLANT COMPOSITION AND ITS EFFECT ON THE LAUNCH PERFORMANCE OF MODEL ROCKETS	93
Karimov Mustafo Aminboevich Berdiyev Usmon Tolib o'g'li	
BANKLAR ORQALI KORXONALARNING INVESTITSIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISH: O'ZBEKISTON TAJRIBASI.....	97
Gafurova Dilshoda Farxotovna	
ANALYSIS OF INVESTMENT ATTRACTION PRACTICES ACROSS ECONOMIC SECTORS.....	102
Tolqin Imomqulov	

Ulugbek Turaqulov INNOVATSION MEXANIZMLAR ASOSIDA O'ZBEKISTONDA MIGRATSIYA JARAYONLARINI SAMARALI BOSHQARISH	105
Yoqubjon Toxirov O'ZBEKISTONDA ICHKI TURIZM XIZMATLARI BOZORINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA TARKIBIY TAHLILI	109
Muxtarov Botir Abdusattarovich СТРУКТУРА ФОРМИРОВАНИЯ СТОИМОСТИ В ТЕКСТИЛЬНОЙ И ШВЕЙНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ УЗБЕКИСТАНА: СДВИГ ЭКСПОРТНОЙ СТРУКТУРЫ ОТ ПРЯЖИ К ГОТОВОЙ ПРОДУКЦИИ	114
Муниса Турдибаева OILAVIY KORXONALARNI BOSHQARISHDA ULARNING IQTISODIY MEXANIZMIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARDAN FOYDALANISH TAHLILI	124
Sultonov Bobirmirzo Mavlonjon o'g'li QURILISH MATERIALLARINI ISHLAB CHIQRUVCHI KORXONALARDA ISHLAB CHIQRARISH HAJMINI OSHIRISH YO'NALISHLARI.....	133
Toshpulatov Asronbek Mutalibovich KICHIK BIZNES SOHASIGA INVESTITSIYALARNI JALB ETISHNING XORIJIY TAJRIBASI.....	139
Bolliyev Shamsiddin Tursunmamatovich O'QUV MARKAZLARI MISOLIDA ZAMONAVIY VA AN'ANAVIY MARKETINGNING AFZALLIKLARI VA KAMCHILIKLARI	143
Dilshodjon Khikmatov РОЛЬ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО ФАКТОРА В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ФИНАНСОВ ЧЕРЕЗ ПОВЫШЕНИЕ ФИНАНСОВОЙ ГРАМОТНОСТИ НАСЕЛЕНИЯ	151
Тожихонов Жавохир Алимджанович KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	157
Dadaboyeva Marg'uba Mamasoliyevna HUDUDIY SANOAT RIVOJI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING INSTITUTSIONAL VA IQTISODIY VOSITALARI HAMDA KORXONA MEXANIZMINI BAHOLASH USLUBIYOTI.....	164
Yusupova Nigina Djurayevna O'ZBEKISTONDA BOJXONA TO'LOVLARINING DAVLAT BUDJETI DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDAGI FISKAL AHAMIYATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	169
Fayzullayev Farrux Sharofovich АНАЛИЗ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА УЧАСТИЯ БАНКОВ В ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОЕКТАХ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО АДАПТАЦИИ В НАЦИОНАЛЬНЫХ УСЛОВИЯХ УЗБЕКИСТАНА	178
Юлдашева Шохсанам Дилмуродовна ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ УПРАВЛЕНИЯ В ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОЙ ЛОГИСТИКЕ (SMART LOGISTICS).....	182
Мурадов Бахром Акрамжанович Машарипов Масуд Нуможонович ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ СТАНДАРТЫ КАК ДРАЙВЕР ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ТРАНСФЕРА: ВЛИЯНИЕ НА ЭКСПОРТНУЮ ПОЛИТИКУ РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАН.....	187
Тураева Сурия Тельмановна Мерзайтова Хилола Наби кизи TURIZM SALONIYATINI RIVOJLANTIRISHDA BOJXONA XIZMATLARINI RAQAMLASHTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	198
Ergashev Qobiljon Ernazarovich TIJORAT BANKLARIDA RISKKA YO'NALTIRILGAN ICHKI AUDITNI TASHKIL ETISHNING XALQARO STANDARTLAR BILAN INTEGRATSIYALASHGAN ALGORITMI.....	203
Narziyev Xayotjon Azamatovich MOLIYAVIY INVESTITSIYALARNING QADRSIZLANISHINI KUTILAYOTGAN KREDIT ZARARLARI (ECL) MODELI ASOSIDA HISOBGA OLIISH METODIKASI	210

Jumamurodov To'libay Yeldashbayevich UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR QADRSIZLANISHIDAN KO'RILGAN ZARARLARNI TAN OLISH, TAQSIMLASH VA QAYTA TIKLASH OPERATSIYALARINING HISOB TA'MINOTINI TAKOMILLASHTIRISH.....	216
Fayzullayev Begzod Baxtiyor o'g'li YENGIL SANOAT KORXONALARIDA ICHKI AUDIT XIZMATINI TASHKIL ETISHNING OPTIMAL MODEL VA FAOLIYATI SIFATINI BAHOLASH TIZIMI	222
Tojiyeva Shahlo Mahmatmurodovna DAVLAT MOLIVAVIY NAZORATIDA «XAVF TAHLILI» TUSHUNCHASINING IQTISODIY MOHIYATI VA XAVFLARNI KOMPLEKS TASNIFLASH.....	229
G'ayimov Abdumalik Norbekovich DAVLAT XARIDLARI AUDITIDA MUHIMLIKNI (MATERIALLIKNI) ANIQLASH USLUBI.....	235
Rajabov Shuxrat Ismayilovich DAVLAT SEKTORI ICHKI AUDITIDA MUHIMLIK VA RISK DARAJALARINI ANIQLASH JARAYONLARINI RAQAMLASHTIRISH: BIG DATA VA MASHINAVIY O'RGANISHGA ASOSLANGAN IT-AUDIT PLATFORMASI KONSEPSIYASI.....	241
Ismatillayev Baypo'lat Xushvaqtovich ICHKI AUDITNING GLOBAL STANDARTLARI TALABLARINI TIJORAT BANKLARI AMALIYOTIGA JORIY ETISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	249
Ismailov Azizbek Madaminovich AHOLI REAL DAROMADLARINI OSHIRISHNI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARI.....	258
Toshtemirov Shohruh Toshpo'latovich SUG'URTA TASHKILOTLARIDA SUG'URTA ISHINI YURITISH XARAJATLARI: TAHLIL VA ANALITIK HISOBNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	265
Murodov Habibullo Qodir o'g'li NUKUS SHAHRI MISOLIDA MAHALLALARNING DEMOGRAFIK SIG'IMI ASOSIDA LOKAL XIZMAT KO'RSATISH OBYEKTLARINI NORMATIV LOYIHALASHTIRISHNING IQTISODIY ASOSLARI.....	273
Bauetdinov Berdaq Zinatdin o'g'li OLIV TA'LIM MUASSASALARINING INSTITUTSIONAL MUSTAQILLIGI VA TASHKILIV SAMARADORLIGI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK.....	278
Berdiyev Sunnatullo Alikulovich IQTISODIY O'SISH VA EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA YASHIL FISKAL SIYOSATNI RIVOJLANTIRISHNING XORIY TAJRIBASI	283
Madaminova Maftuna Baxtiyor qizi DAVLAT BUDJETIDA SOLIQ TUSHUMLARI O'ZGARISHINING EKONOMETRIK TADQIQOTI (XORAZM VILOYATI MISOLIDA).....	288
Suvanova Muxlisa Umar qizi ENERGETIKA RESURLARIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING IQTISODIY-MATEMATIK MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	292
Masharipov Aziz Axmadjanovich ENERGETIKA INFRATUZILMASI RIVOJLANISHINING HUDUD IQTISODIY O'SISHIGA TA'SIRINI EKONOMETRIK BAHOLASH.....	297
Sadullayev Axmadjon Ikrom o'g'li TOVAR YETKAZIB BERISH ZANJIRINI BOJXONA NAZORATI MAQSADLARIDA BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI VA ULARNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	303
Kilichov Nazar Bafoyevich Ergashev Qobiljon Ernazarovich VINOCHILIK SANOATI KORXONALARIDA MOLIVAVIY HISOBOT AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	310
Botirov Lazizbek Botirovich KATTA MA'LUMOTLAR ASOSIDA TURISTIK XIZMATLARGA BO'LGAN TALABNI PROGNOZLASHNING IQTISODIY-MATEMATIK MODELINI ISHLAB CHIQISH	314

Temirov Elyor Iskandarovich	
TIJORAT BANKLARIDA DEPOZIT BAZASI SAMARADORLIGINING	
IQTISODIY MOHIYATI.....	322
Marpatov Shavkat Mavlonxonovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIGA AJRATILAYOTGAN BANK KREDITLARINING	
IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	328
Alijonov Ilyosbek Alijonovich	
THE ECONOMIC CHARACTERISTICS OF NON-PERFORMING LOANS AND THEIR	
IMPLICATIONS FOR BANK OPERATIONAL EFFICIENCY.....	334
Rustamov Jonibek Ravshanbek o'g'li	
IQTISODIY TARMOQLAR RIVOJIDA TIJORAT BANKLARINING INVESTITSION	
KREDITLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	341
Zaynutdinov Bunyodjon Odiljon o'g'li	
TASHQI SAVDONI BOZOR NAZARIYASI ASOSIDA MINTAQANING BARQAROR	
RIVOJLANISH OMILLARI	346
Dilnoza Ochilova Ismoil qizi	
TO'QIMACHILIK SANOATIDA INVESTITSION LOYIHALARNING SINERGIK	
SAMARALARINI BAHOLASH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	351
Qurbonov Jasurbek Pozilovich	
LOGISTIK TERMINALLAR FAOLIYATINI EKSPERT BAHOLASH	
USULI ASOSIDA TADQIQ ETISH.....	357
Zohidov Muhriddin G'ofurjon o'g'li	
Jumayev Sherzod Bahrom o'g'li	
SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA XIZMATLAR SOHASINING IJTIMOIIQTISODIY	
KO'RSATKICHLARI VA HUDUDIY TAFOVUTLAR DARAJASI.....	367
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich	
Sherzodova Diyora Sherzod qizi	
QASHQADARYO VILOYATINING IJTIMOIIQTISODIY OMILLARNING AHOLI	
FAROVONLIGIGA TA'SIRINI STATISTIK BAHOLASH	373
Maxmatqulova Hikoyat G'iyosiddin qizi	
DIGITAL NOMADS AND THE CHANGING FACE OF GLOBAL TOURISM.....	379
Sirojiddinova Shahrizoda Davronovna	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI BANK XIZMATLARI	
SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	385
Sharipov Tohir Miraximovich	
URGANCH JAMOAT TRANSPORTI YO'NALISHLARINING MURAKKABLIK	
DARAJASINI BAHOLASH USLUBI.....	390
Abdullayeva Shahzodaxon Fazliddin qizi	
AUDIT O'TKAZISH USLUBIYOTINI KORXONANI HAYOTIY AYLANISH BOSQICHLARI	
TAHLILI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH: USLUBNING MOHIYATI.....	395
Muydinov Erkin Djamaldinovich	
HUDUDLARNING IJTIMOII-IQTISODIY RIVOJLANISHINI BOSHQARISHDA	
KLASTERLARNI SHAKLLANTIRISHNING AHAMIYATI.....	399
Raximov Jo'rabek Raximovich	
MINTAQ IQTISODIYOTINI INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI.....	405
Mahmatrayimov Shahzod	
HUDUDLAR IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISH JARAYONLARIDA RAHBAR KADRLAR	
SAMARADORLIGINI BAHOLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	410
Bekchanov Davron Masharipovich	
O'ZBEKISTON TASHQI SIYOSATIDA KO'P VEKTORLILIK: XITOIY, ROSSIYA	
VA G'ARB O'RTASIDA MUVOZANATNI TA'MINLASH STRATEGIYASI.....	419
Omonova Maxliyo	
Haydarova Malika	
QISHLOQ XO'JALIGIDA INNOVATSIYALARNI JORIY ETISHNING ILMIY-USLUBIY	

ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	423
Djalalova Durdona Dilshodbekovna	
QURILISHDAGI IQTISODIY TEJAMKORLIK ASOSIDA LEGO G'ISHT MATERIALLARINI TAHLIL QILISH	427
Askarov Xasanjon	
RIVOJLANGAN DAVLATLARDA YER VA SUV RESURSLARINI INTEGRATSIYALASHGAN BOSHQARISH TAJRIBASI	432
Matkarimov Mansur	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING INNOVATSION RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	439
Madrakhimov Kakhramon	
Vaisov Dilshod Ibodullayevich	
THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON THE GLOBAL LABOR MARKET.....	445
Rahmatova Nargizaxon A'zamxonovna	
Xamrayeva Sevinch Ikromjonovna	
ROBOTLASHTIRISHNING MEHNAT BOZORIGA TA'SIRI: ISH O'RINLARINING QISQARISHI YOKI YANGI KASBLAR TRANSFORMATSIYASI.....	451
Usmonov Farrux Furqatovich	
Azimov Mirsaid Salimovich	
TASHQI IQTISODIY FAOLIYATDA NOTARIF CHORALARNI QO'LLASHDA XAVFNI BOSHQARISH TIZIMINING O'RNI VA AHAMIYATI.....	456
Muzaffarov Azimjon Ashraf o'g'li	
EXAMINING LEADERSHIP DIFFERENCES BETWEEN FEMALE AND MALE MANAGERS.....	460
Dilafroz Kuchkorova	
ISHLAB CHIQARISH KORXONALARIDA UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR HISOBINI MHXS (MOLIYAVIY HISOBNING XALQARO STANDARTI) TALABLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	468
Abdimurodov Baxrom Ochilovich	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	473
Abdukarimova Muslima Abduaziz qizi	
HUDUDLARDA TURIZMNI IMMERSIV TAJRIBALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	477
Kasimova Yulduz Baxtiyorovna	
DAVLAT TIBBIY SUG'URTASIDA STRATEGIK XARID: PASSIV MOLIYALASHTIRISHDAN STRATEGIK XARIDGA O'TISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	485
Kilichev Fazliddin Usmanovich	
ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ СУБЪЕКТОВ МАЛОГО БИЗНЕСА В РЕГИОНАХ УЗБЕКИСТАНА	493
Шадманова Мадинахон Омонулла кизи	
ОТ УПРАВЛЕНИЯ МЕРОПРИЯТИЯМИ К УПРАВЛЕНИЮ ЧЕЛОВЕЧЕСКИМ КАПИТАЛОМ: DATA-INFORMED МОДЕЛЬ ОРГАНИЗАЦИИ ВНЕАУДИТОРНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УНИВЕРСИТЕТАХ УЗБЕКИСТАНА.....	501
Сабиров Алишер Саибович	
ИЗУЧЕНИЕ БЮДЖЕТИРОВАНИЯ И КОНТРОЛЯ В ПРОЦЕССЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА В ООО «SATURN METAL»	509
Мусаева Шоира Азимовна	
O'ZBEKISTON IQLIM SHAROITIDA DONADOR O'G'ITLARDAN SAMARALI FOYDALANISH ORQALI QISHLOQ XO'JALIGI ISHLAB CHIQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	518
Boltayev Baxriddin	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA ZAMONAVIY TURIZM TALABLARIGA MOS TURISTIK RESURSLAR SALOHİYATI.....	525
Suyunov Alijon	
BOSHQARUV MEXANIZMLARING RAQOBAT STRATEGIYASI BILAN O'ZARO BOG'LIQLIGI	530
Islomov Shuhrat Ma'rufjonovich	

Nabiyeva Zumrad Zafarovna CRM TIZIMINING NAZARIY-ASOSIY TAMOIYILLARI VA ULGURJI SAVDODA ROLI	536
Islomov Shuhrat Marufjonovich Raimova Diyora Botirovna INSTITUTIONAL FOUNDATIONS OF THE TRANSFORMATIONAL MODEL OF THE DIGITAL ECONOMY UNDER GLOBALIZATION	541
Abruyeva Xilola Sherbekovna DAVLAT FUQAROLIK XIZMATIGA RAHBAR KADRLAR TAYYORLASHDA MENTORLIK TIZIMINI JORIY ETISH SAMARADORLIGI	551
Xurshida Maxmadaminova EKOLOGIK INNOVATSIYALAR ORQALI BIOIQTISODIYOT TIZIMINI RIVOJLANTIRISH	556
Odiljonov Turotjon Erkinjon o'g'li AGRAR SEKTORDA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI SAMARADORLIGIGA HUDUDIY OPTIMALLASHTIRISH YONDASHUVI	560
Qurbonov Alisher Boboqulovich TABIY MONOPOL KORXONALARNI BOSHQARISHNING INNOVATSION TASHKILIYIQTISODIY MODELINI ISHLAB CHIQUISH.....	568
Umarova Irodaxon Nuraliyevna O'ZBEKISTONDA EKOTURIZM RIVOJLANISH KO'RSATKICHLARINI KOMPLEKS BAHOLASH VA IQTISODIY TAHLIL QILISH	575
Shoraximov Shomansur Shomaxmudovich KICHIK TADBIRKORLIK FAOLIYATI BARQARORLIGINI TA'MINLASH VA RIVOJLANTIRISH MASALALARI	582
Jo'raxonov Muzaffar Eskandarovich O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KORPORATIV KREDITLASHDA SUN'IY INTELLEKT VA BIG DATA TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	590
Yuzbayeva Shaxsanam Ma'rufovna AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA KUTUBXONA TIZIMIDA PLATFORMA JORIY ETISHNING DOLZARBLIGI VA AHAMIYATI.....	595
Madaminov Shoxruxbek Ma'rufjon o'g'li HUDUDLARDA SOLIQ XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING ARIMA MODEL ASOSIDAGI PROGNOZ SSNARIYLARI.....	602
Mamatraimov Uchqun Xushmamatovich QISHLOQ XO'JALIGI IQTISODIYOTIDA INNOVATSION YANGILIKLARNI QO'LLASH	607
Umaraliyeva Nasiba O'ZBEKISTONDAGI DAVLAT ISHTIROKIDAGI KORXONALARNI XUSUSIYLASHTIRISHDA KORPORATIV BOSHQARUVNING AHAMIYATI.....	610
Sanjarov Zuxriddin Dilshod o'g'li TASHQI SAVDONI RIVOJLANTIRISHDA KLASTERNING AHAMIYATI VA MINTAQA IQTISODIYOTIDA TUTGAN O'RNI.....	616
Latipov Xursandbek Durdiboy o'g'li O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQUARUVCHI KORXONALARDA INNOVATSION BOSHQARUVNI RIVOJLANTIRISHGA QARATILGAN ISLOHOTLAR	622
Fayzullayev Jonibek Mambetsaliy o'g'li OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA BUDJETDAN TASHQARI TUSHUMLAR HISOBINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	627
Abduraxmonov Saidqosimxon Abduhamid o'g'li INNOVATSION MASOFAVIY BANK XIZMATLARINI KO'RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	631
D. M. Kallibekov AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISH SAMARADORLIGINING EKONOMETRIK MODEL VA ISTIQBOL PROGNOZI («NKMK» AJ MISOLIDA).....	635

Jumaniyazova Feruza Rajabovna KORXONALAR STRATEGIK RIVOJLANISHINI BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMI: NAZARIY YONDASHUVLAR VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR.....	641
Rasulov Baxtiyor Bahodirovich KICHIK BIZNESDA ISHLAB CHIQRISH RESURSLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI KOMPLEKS DIAGNOSTIKA QILISH	647
Kaypnazarova Gulshad Xojamuratovna TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA INTEGRATSIYALASHGAN MENEJMENT TIZIMINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIYUSLUBIY ASOSLARI.....	653
Sobirov Shohruh Shuxratovich SUT QORAMOLCHILIGIDA SUT TANNARXI O'ZGARISHINI OMILLI TAHLIL QILISH VA UNI PASAYTIRISH IMKONIYATLARI	658
Abduganiyeva Dildora Bobir qizi ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ МЕХАНИЗМА ФИНАНСИРОВАНИЯ ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОЕКТОВ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ.....	663
Алманов Хуршид Исмоилович O'ZBEKISTON TURIZM SOHASIDA MEHMONXONA XO'JALIKLARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINING HOZIRGI HOLATI VA TAHLILI	670
Rahimov Hasan Abdusaitovich UO'K (UDC): 657.421.3:004 AKT SOHASIDA NOMODDIY AKTIVLAR HISOB VA AUDITNING NAZARIYMETODOLOGIK ASOSLARI.....	674
Ishankulov Izzatilla Nurillayevich O'ZBEKISTONDA INNOVATSION FAOLLIK VA KAMBAG'ALLIK KO'RSATKICHLARI DINAMIKASINING TIZIMLI TAHLILI (2019–2024-YILLAR).....	679
Amrullayev Dadaxon YENGIL SANOAT KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASHDA INVESTITSİYALARINING ROLI.....	684
Haydarova Shoxista Davronovna G'ALLACHILIK KLASSTERLARIDA HISOB SIYOSATINI SCHYOTLAR REJASI VA AVTOMATLASHTIRILGAN BUXGALTERIYA DASTURLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	689
Yuldashev Sherali Xaitovich MAHSULOT TANNARXI HISOBINING MILLIY VA XALQARO TIZIMLARI, ULARNI O'ZARO MUVOFIQLASHTIRISHNING ALOHIDA YO'NALISHLARI	697
Razzoqov Abbos Abdumalik o'g'li TARAQQIY ETGAN MAMLUKATLARDA TIJORAT BANKLARI MOLIVAVIY XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY MODELLARI VA USTUVOR YO'NALISHLARI	701
Ergashev Azizxon Avazxon o'g'li MILLIY IQTISODIYOT SOHALARINI KREDITLASH ISTIQBOLLARI	709
Shodiyev Odiljon Salim o'g'li ORGANIK QISHLOQ XO'JALIGI VA MAHSULOTLARGA OID MA'LUMOTLAR BAZASINI YARATISH VA RAQAMLASHTIRISH.....	714
Shavqidinova Dilnavoz Abror Mamasadikov OCHIQ IQTISODIYOT SHAROITIDA KAPITAL OQIMLARI VA DOLLARLASHUVNING MILLIY VALYUTA BARQARORLIGIGA TA'SIRI: NAZARIY ASOSLAR.....	719
G'afurov Olimjon G'olib o'g'li TRANSPORT-LOGISTIKA INFRATUZILMASINI MOLIVALASHTIRISHNING IQTISODIY-MOLIVAVIY SHART-SHAROITLARI TAHLILI.....	726
To'xtayev Vahobjon Husenovich MARKAZIY OSIYO MAMLUKATLARI TAJRIBASI ASOSIDA O'ZBEKISTONDA TAKAFUL SUG'URTASINI TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	733
Usmanov Nematjon G'ulomovich	

JISMONIY SHAXSLARNI KREDITLASHDA KREDIT RISKINI BAHOLASH VA KREDIT SKORING METODOLOGIYASI: XORIJIY TAJRIBA VA O'ZBEKISTON UCHUN XULOSALAR.....	742
Jumayev Azamat Qurbonali o'g'li	
O'ZBEKISTONDA ILM-FANNI MOLIYALASHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA MAVJUD MUAMMOLAR.....	749
Mirkasimov Baxtiyer Mirvaxid o'g'li	
INVESTITSION JOZIBADORLIKKA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI	756
Fazliyev Farrux Faxriddinovich	
TIJORAT BANKLARI LIKVIDLILIGINI MAKROPRUDENSIAL TARTIBGA SOLISH	763
O'ktamov Nodirjon Maxamatnosir o'g'li	
KORXONALAR MOLIYAVIY-XO'JALIK FAOLIYATIGA SOLIQ MEXANIZMI TA'SIRINI SOLIQ XAVFI DARAJASI ASOSIDA BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	775
Babaxonov Ja'far Muxiddinovich	
HUDUDLARNING MOLIYAVIY MUSTAQILLIGINI TA'MINLASHDA MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINING O'RNI.....	782
Abdumalikov Abduxakim Abduvaliyevich	
RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLARDAGI TADBIRKORLIKNI MOLIYA-KREDIT ORQALI RAG'BATLANTIRISH AMALIYOTI	788
Ergashev Otamurod Tashtemirovich	
NAMANGAN VILOYATI REAL SEKTOR KORXONALARIDA INNOVATSION JARAYONLARNI SAMARALI TASHKIL ETISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	793
Axmadjonov Nurillo Shermirzayevich	
SANOAT KORXONALARINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISHNI MOLIYALASHTIRISHNING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARI	800
Omanov Bekhzod Gofur o'g'li	
Hoshimjonov Akhrorjon Zufarjon o'g'li	
TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA DEPOZIT BAZASI YETARLILIGINI BAHOLASH	808
Saidov Doniyor Abdullayevich	
SANOAT KORXONALARINING DAVLAT XARIDLARIDA TO'LOV INTIZOMI VA MOLIYAVIY RISKLARNI BAHOLASH	814
Xamdamov Sardor Farmon o'g'li	
OLIY TA'LIM XIZMATLARIGA TALABNI SHAKLLANTIRUVCHI MARKETING OMILLARINING EKONOMETRIK MODEL	819
Egamov Sevinchbek	
HUDUDIY INVESTITSION JOZIBADORLIKNI KOMPLEKS BAHOLASHNING INTEGRALLASHGAN YONDASHUVI.....	825
Umaraliyev Sanjar Sultonaliyevich	
CAREER DEVELOPMENT OPPORTUNITIES AS A FACTOR OF ACADEMIC STAFF PERFORMANCE IMPROVEMENT	830
Sultonboyeva Munira Bahodirovna	
Sultanova Kamila Mukhtorali kizi	
THEORETICAL APPROACHES TO THE STUDY OF APPLICANT BEHAVIOUR IN HIGHER EDUCATION CHOICE: STAGE SPECIFICITY, THE ABSENCE OF A DETECTABLE PRICE THRESHOLD, AND THE LIMITS OF AGGREGATE INFERENCE	837
Shuhrat Bahodir o'g'li Umarov	
INVESTITSION JOZIBADORLIK VA INVESTITSIYA MUHITINING MAZMUN-MOHİYATI, ULARNING ILMIY-NAZARIY VA HUQUQIY ASOSLARI	848
Abduqaxorov Bekzod O'tkir o'g'li	
XIZMATLAR SEKTORI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING ZAMONAVIY MEZONLARI VA KO'RSATKICHLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	856
Tursunova Shahlo Sayfillayevna	

IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA MUAMMOLI KREDITLARNI QISQARTIRISH YO'LLARI.....	862
Maqsudov Bunyodjon Abdusamat o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI BIZNES FAOLIYATINI KORPORATIV ASOSDA RIVOJLANTIRISH KONSEPTUAL YONDASHUVI.....	872
Jo'rayev Jahongir Bahodir o'g'li	

TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI BIZNES FAOLIYATINI KORPORATIV ASOSDA RIVOJLANTIRISH KONSEPTUAL YONDASHUVI

Jo'rayev Jahongir Bahodir o'g'li

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi

Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi tadqiqotchisi

E-mail: JJurayev@bfa.uz

Annotatsiya. Tijorat banklarida raqamli biznesni korporativ tuzilma asosida tashkil etish zamonaviy bank tizimining raqobatbardoshligini ta'minlash, mijozlarga ko'rsatiladigan xizmatlar sifatini oshirish hamda bank faoliyati samaradorligini yuksaltirishning muhim yo'nalishlaridan biridir. Raqamli biznesni korporativ tuzilma asosida tashkil etish tijorat banklarining uzoq muddatli rivojlanish strategiyasining ajralmas tarkibiy qismi sifatida qaralishi lozim.

Kalit so'zlar: tijorat banklari, korporativ tuzilma, raqamli bank xizmatlari, fintech, raqamli biznes modeli, korporativ boshqaruv.

Аннотация. Организация цифрового бизнеса в коммерческих банках на основе корпоративной структуры является одним из важнейших направлений обеспечения конкурентоспособности современной банковской системы, повышения качества предоставляемых клиентам услуг и эффективности банковской деятельности. Организацию цифрового бизнеса на основе корпоративной структуры следует рассматривать как неотъемлемую составляющую долгосрочной стратегии развития коммерческих банков.

Ключевые слова: коммерческие банки, корпоративная структура, цифровые банковские услуги, финтех, цифровая бизнес-модель, корпоративное управление.

Abstract. Organizing digital business in commercial banks based on a corporate structure is one of the key approaches to ensuring the competitiveness of the modern banking system, improving the quality of customer services, and enhancing banking efficiency. The organization of digital business based on a corporate structure should be regarded as an integral component of commercial banks' long-term development strategies.

Keywords: commercial banks, corporate structure, digital banking services, fintech, digital business model, corporate governance.

KIRISH

Bugungi raqamli iqtisodiyot sharoitida har qanday miqyosdagi xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatida axborot texnologiyalarining ilg'or yutuqlaridan foydalanish iqtisodiy jarayonlarning samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, zamonaviy axborot texnologiyalarining turli sohalarga keng joriy etilishi raqamlashtirish jarayonlarini jadallashtirib, mavjud biznes modellarini va boshqaruv jarayonlarini tubdan qayta ko'rib chiqishni talab etmoqda. Mazkur jarayon, ayniqsa, moliya sektorida yaqqol namoyon bo'lmoqda. Raqamli bank biznesi tijorat banklari faoliyatining strategik ahamiyatga ega alohida yo'nalishi sifatida shakllanib, bank ekotizimining rivojlanishida muhim o'rin egallamoqda. Shu nuqtayi nazardan, tijorat banklari oldida raqobatbardosh va mijozlar ehtiyojlariga mos bank ekotizimini shakllantirishga yo'naltirilgan biznes modelini takomillashtirish vazifasi turibdi. Bunday yondashuv xizmat ko'rsatish sifatini oshirish, mijozlar tajribasini yaxshilash, yangi mahsulotlarni joriy etish va bank daromadlari manbalarini diversifikatsiya qilish imkonini beradi.

O'zbekistonda ham raqamli bankingni rivojlantirish moliya-bank tizimini modernizatsiya qilishning muhim strategik yo'nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda. Tijorat banklari an'anaviy bank mahsulotlari va xizmatlarini saqlab qolgan holda, ilg'or axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish orqali raqamli biznes modellarini shakllantirish va rivojlantirishga intilmoqda. Shu bilan birga, mijozlarning o'zgarib borayotgan talablariga javob beradigan, raqamli kanallar orqali taqdim etiladigan kompleks bank mahsulotlari va xizmatlarini ishlab chiqish banklarning bozordagi raqobatbardoshligini ta'minlashning muhim omiliga aylanmoqda. Tijorat

banklarida raqamli biznesni tashkil etish usullarini ko'rib chiqishdan avval asosiy bank atamalari — mahsulot, xizmat va operatsiya tushunchalarining ma'nosini tushunish zarur.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

“Mahsulot” tushunchasining kelib chiqishi lotin tilidagi “productus” so'ziga borib taqaladi va mazmunan “ishlab chiqarilgan”, “yaratilgan” yoki “hosil qilingan” degan ma'nolarni anglatadi [1]. Iqtisodiy mazmun nuqtayi nazaridan S. I. Ojegov tomonidan berilgan izohda ham mahsulot muayyan faoliyat yoki jarayonning natijasi, ya'ni biror narsaning vujudga kelishi sifatida talqin qilinadi [2].

T. F. Yefremovning izohli lug'atida esa “mahsulot” tushunchasiga nisbatan kengroq va universal yondashuv kuzatiladi. Unga ko'ra, mahsulot insonning mehnati va faoliyati natijasida yaratilgan narsa, muayyan jarayon natijasida hosil bo'lgan modda yoki kimyoviy hamda boshqa usullar yordamida olingan obyekt sifatida izohlanadi. Shuningdek, mahsulot boshqa bir mahsulotni yaratish yoki ishlab chiqarish jarayonida xomashyo va material sifatida foydalaniladigan modda yoki resursni ham anglatishi mumkin [3].

“Xizmat ko'rsatish” tushunchasi muayyan ehtiyojni qondirishga yo'naltirilgan hamda sotish, ayirboshlash yoki boshqa iqtisodiy muomalaga kiritish uchun taklif etiladigan faoliyat natijasini anglatadi.

“Operatsiya” esa muayyan maqsad yoki yakuniy natijaga erishish jarayonida amalga oshiriladigan alohida harakat, amal yoki ishlar majmuasining tarkibiy qismini ifodalaydi. Yuqorida keltirilgan ilmiy-nazariy yondashuvlarni umumlashtirish asosida “mahsulot”, “xizmat ko'rsatish” va “operatsiya” tushunchalarining mazmun-mohiyatini bir-biridan farqlovchi asosiy xususiyatlarni aniqlash va ularni tizimlashtirish mumkin. Mazkur tushunchalarning o'ziga xos jihatlari 1-jadvalda keltirilgan.

1-jadval
“Mahsulot”, “xizmat ko'rsatish” va “operatsiya” tushunchalarining o'ziga xos xususiyatlari [4]

Mahsulot	Xizmat ko'rsatish	Operatsiya
Mahsulotni inson sezgi organlari orqali ko'rish, ushlab va bevosita his qilish mumkin.	Xizmat ko'rsatish jarayoni bevosita ko'rish yoki teginish orqali idrok etilmaydi va organoleptik xususiyatga ega emas.	Operatsiya natijasi bevosita sezgi organlari orqali idrok etilmaydi hamda organoleptik xususiyatga ega emas.
Bir xil texnologiya asosida ishlab chiqarilgan mahsulotlar belgilangan standartlarga muvofiq bo'lsa, ularning sifati ham o'xshash bo'ladi.	Xizmat sifati uni ko'rsatuvchi subyekt, jarayon va sharoitga bevosita bog'liq bo'lib, xizmatning o'zi moddiy mahsulotsiz mustaqil ravishda mavjud bo'la olmaydi.	Operatsiya mahsulot yoki xizmatni yaratish, qayta ishlash yoki takroran shakllantirishga yo'naltirilgan texnologik jarayonning muayyan bosqichini tashkil etadi.
Mahsulotning moddiyligi uni iste'molchiga taqdim etish, sotish va uning ehtiyojlarini qondirish imkonini beradi.	Xizmat, odatda, mijozga ko'rsatilgan paytda iste'mol qilinadi va uning moliyaviy yoki boshqa ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiladi.	Operatsiya amalga oshirilish jarayonining o'zida bajariladi va uning asosiy maqsadi mahsulot yoki xizmatni yaratish, qayta ishlash yoki takomillashtirishdan iborat.

1-jadval ma'lumotlarini umumlashtiradigan bo'lsak, “mahsulot” moddiy shaklga ega, sezilarli va muayyan ehtiyojni qondirishga xizmat qiluvchi asosiy iqtisodiy birlik sifatida namoyon bo'ladi. “Xizmat” esa mijoz ehtiyojini qondirishga yo'naltirilgan harakat yoki harakatlar majmuini ifodalaydi.

Yuqoridagi xususiyatlardan kelib chiqib, bank operatsiyalari, xizmatlari va mahsulotlarining iqtisodiy mazmunini quyidagicha izohlash mumkin. Bank mahsuloti — tijorat banki tomonidan bozorda taklif etiladigan va muayyan mijozlar segmentining ehtiyojlariga yo'naltirilgan moliyaviy qiymatdir.

Bank xizmati — mijozning muayyan ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan bank faoliyati bo'lib, bank xodimlarining tegishli bank mahsulotini mijozga taqdim etish va undan foydalanish jarayonidagi amaliy harakatlarini o'z ichiga oladi. Bank operatsiyalari esa bank xodimlari tomonidan amalga oshiriladigan texnik, buxgalteriya, moliyaviy va boshqa amaliy harakatlar majmuasidan iborat bo'lib, bank xizmatlarini shakllantirish va ko'rsatish jarayonining texnologik asosini tashkil etadi.

Moliyaviy sektorda raqamli texnologiyalarning faol joriy etilishi bank biznesida eng yaqqol namoyon bo'lmoqda. Iqtisodiyotning eng muhim sektori sifatida moliya sektori har doim eng ilg'or yechimlarni sinovdan o'tkazadi. Shuning uchun moliyaviy innovatsiyalar ham bank, ham mijozlar tomonidan xarajatlarni kamaytirish bilan birga, individual va yuqori sifatli xizmat ko'rsatishga qaratilgan. Mijozlarga kompleks bank mahsulotlari va xizmatlarini qulay tarzda taklif qila oladigan banklar o'zlarining mijozlar bazasi va daromad manbalarini

faol ravishda oshirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Buning uchun ularga nafaqat g'oyalar, balki katta sarmoya, katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash qobiliyati va kuchli tahliliy salohiyat ham kerak. Shu bilan birga, aksariyat Rossiya banklari uchun bunday loyihalarni amalga oshirish keng ko'lamli investitsiyalar va texnologik imkoniyatlarni rivojlantirishni talab etadi. Mutaxassislarning fikricha, o'rta muddatli istiqbolda kichik va o'rta banklarning bozorda kuchayib borayotgan raqobat sharoitida o'z mavqeyini mustahkamlashi raqamli imkoniyatlarni rivojlantirish bilan bevosita bog'liq. Rossiyaning yirik banklari keng ko'lamli moliyaviy mahsulotlar va xizmatlarni taqdim etuvchi raqamli tashkilotlarga aylanishga intilmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot davomida tizimli yondashuv asosida raqamli biznes bank faoliyatining alohida elementi emas, balki strategik boshqaruv, biznes jarayonlari, IT-infratuzilma, inson kapitali, mijozlar bilan munosabatlar, risklarni boshqarish va kiberxavfsizlik bilan o'zaro bog'liq kompleks tizim sifatida ko'rib chiqiladi. Qiyosiy tahlil yordamida tijorat banklarining an'anaviy va raqamli biznes modellari o'rtasidagi farqlar aniqlanadi hamda raqamli bank xizmatlarining rivojlanish tendensiyalari baholanadi.

Tadqiqotda iqtisodiy-statistik va tahliliy usullar orqali banklarning raqamli xizmatlardan foydalanish ko'rsatkichlari, mobil va internet-banking operatsiyalari, raqamli mahsulotlar soni, mijozlar faolligi, operatsion xarajatlar va xizmat ko'rsatish samaradorligi kabi ko'rsatkichlar tahlil qilinadi. Zarur hollarda korrelyatsion va regressiya tahlillari asosida raqamlashtirish darajasi bilan bank faoliyatining ayrim iqtisodiy ko'rsatkichlari o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash mumkin.

Shuningdek, tadqiqotda SWOT-tahlil orqali tijorat banklarida raqamli biznesni rivojlantirishning kuchli va zaif tomonlari, mavjud imkoniyatlar hamda tashqi xavf-xatarlar aniqlanadi. Ekspert baholash usuli esa raqamli transformatsiyaning tashkiliy, texnologik va iqtisodiy omillarini baholash hamda raqamli biznesni rivojlantirishga ta'sir etuvchi ustuvor yo'nalishlarni aniqlash imkonini beradi. Induksiya va deduksiya usullari orqali alohida banklar tajribasidan umumiy ilmiy xulosalar shakllantiriladi va nazariy qoidalar amaliy holatlarga tatbiq etiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Biznes jarayonlarining avtomatlashtirilishi raqamli iqtisodiyotning rivojlanishiga, telekommunikatsiya tarmoqlari orqali yaratiladigan va sotiladigan raqamli mahsulotlar ko'lamining kengayishiga olib kelmoqda. Bunday mahsulotlar moddiy mahsulotlarning o'rnini bosishi yoki umuman moddiy shaklga ega bo'lmasligi mumkin. Bugungi kunda raqamli mahsulotlar, jumladan, bank xizmatlari ham zamonaviy axborot-kommunikatsiya muhitining asosiy talablariga, ya'ni qulaylik, soddalik, mijozlar ehtiyojlariga moslashuvchanlik va ijtimoiy tarmoqlar bilan integratsiyalashuv tamoyillariga javob berishi lozim.

Raqamlashtirish bank faoliyatini zamonaviy texnologiyalar asosida yangilash, xizmatlarning mazmuni, tariflari va ulardan foydalanish imkoniyatlarini mijozlar talablariga moslashtirishni nazarda tutadi. Raqamli bankingda internet va mobil texnologiyalar orqali hisobvaraqlarni boshqarish, to'lovlar va pul o'tkazmalarini amalga oshirish hamda boshqa bank operatsiyalaridan masofadan foydalanish imkoniyati yaratiladi. Bu esa mijozlarga moliyaviy operatsiyalarni tezkor, qulay va moslashuvchan tarzda boshqarish imkonini beradi. Raqamli bank mahsuloti — zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda mijozlarning moliyaviy ehtiyojlarini qondirishga yo'naltirilgan standartlashtirilgan bank takliflari majmuasidir. Uning asosiy xususiyatlari foydalanish qulayligi, mijozlarning texnologik kutishlariga mosligi va raqamli platformalar, jumladan, ijtimoiy tarmoqlar bilan integratsiyalashuvdan iborat.

Shu nuqtayi nazardan, raqamlashtirish bankning an'anaviy biznes jarayonlarini texnologik jihatdan yangilash bilan birga, mijozlarga xizmat ko'rsatish modelini ham o'zgartiradi. Zamonaviy iste'molchi kredit, depozit yoki to'lov kabi xizmatlarni alohida mahsulot sifatida emas, balki 24/7 rejimida xizmat ko'rsatish, masofaviy foydalanish, qulay interfeys va kompleks moliyaviy xizmatlarni birlashtirgan yagona raqamli bank ekotizimi sifatida qabul qilmoqda (1-rasm).

Bugungi kunda FinTech, Cloud Computing, sun'iy intellekt (AI) va Big Data kabi raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish bank sektorida raqobatbardoshlikni ta'minlashning muhim shartlaridan biriga aylanmoqda. Bank tizimida innovatsion texnologiyalarning joriy etilishi xizmatlar samaradorligini oshirish, operatsion jarayonlarni takomillashtirish, mijozlar ehtiyojlarini yaxshiroq qondirish va biznes modelining qo'shilgan qiymatini oshirish imkonini beradi. Shu jihatdan, Banking 5.0 konsepsiyasi bank tizimining kelajakdagi rivojlanishida texnologik va innovatsion yondashuvlarni birlashtiruvchi muhim yo'nalish sifatida qaralmoqda.

1-rasm. Raqamli bankingni amalga oshirish bo'yicha SWOT-tahlil¹

Tijorat banklarining raqamli transformatsiyasi sun'iy intellekt, FinTech, Big Data, blokcheyn va raqamli platformalar kabi zamonaviy texnologiyalarni bank faoliyati va biznes jarayonlariga integratsiya qilishni anglatadi. Ushbu jarayon banklarning texnologik salohiyatini oshirish bilan bir qatorda, operatsion, moliyaviy va axborot xavflarini samarali boshqarish hamda mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilash imkonini beradi. Shu bois raqamli transformatsiya bank sektorining strategik rivojlanish yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda.

Tijorat banklarida raqamli transformatsiyaning asosiy texnologik yo'nalishlarini quyidagicha tasniflash mumkin:

1. Sun'iy intellekt va mashinaviy o'rganish.

AI va ML texnologiyalari kredit layoqatini baholash, mijozlarga xizmat ko'rsatish, shubhali operatsiyalarni aniqlash va bank mahsulotlarini mijozlar ehtiyojlariga moslashtirishda keng qo'llanmoqda. Chatbotlar va virtual yordamchilar esa mijozlarga tezkor va uzluksiz xizmat ko'rsatish imkonini yaratadi.

2. Mobil va onlayn banking.

Mobil ilovalar va internet-banking xizmatlarining rivojlanishi mijozlarga bankka bormasdan to'lovlarni amalga oshirish, kredit va depozit mahsulotlaridan foydalanish hamda muntazam to'lovlarni boshqarish imkonini bermoqda. QR-kod va NFC texnologiyalari esa raqamli to'lovlarning qulayligi va qamrovini kengaytirmoqda.

3. Biometrik texnologiyalar.

Yuzni tanish, barmoq izi va ovoz identifikatsiyasi kabi biometrik texnologiyalar mijozlarni masofaviy identifikatsiya qilish va autentifikatsiyadan o'tkazishda, shuningdek, firibgarlik holatlarining oldini olishda qo'llanilmoqda.

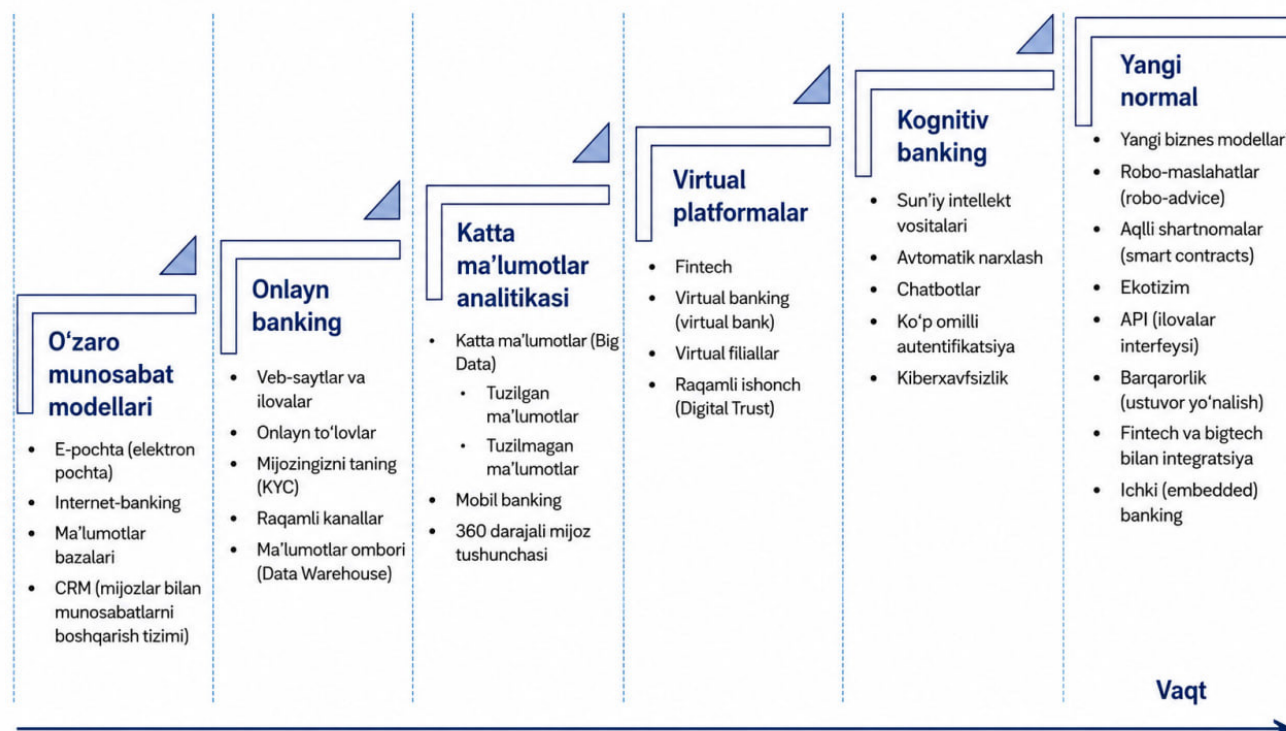
4. Blokcheyn texnologiyasi.

Blokcheyn bank operatsiyalarining xavfsizligi va shaffofligini oshirish, P2P to'lovlarini rivojlantirish hamda smart-kontraktlardan foydalanish imkoniyatini kengaytiradi.

5. Big Data va ma'lumotlar analitikasi.

Katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilish orqali banklar mijozlarning xatti-harakatlari va ehtiyojlarini chuqur o'rganib, individual mahsulot va xizmatlarni shakllantirish hamda moliyaviy risklarni aniqroq baholash imkoniyatiga ega bo'ladi.

¹ Muallif tomonidan tayyorlandi

2-rasm. Raqamli bank transformatsiyasi [5]²

6. Bulutli texnologiyalar.

Cloud Computing banklarning IT-infratuzilmasidan foydalanish samaradorligini oshirish, texnologik xarajatlarni optimallashtirish va yangi raqamli xizmatlarni tezkor joriy etishga yordam beradi. Shu bilan birga, ma'lumotlarni saqlash va ulardan foydalanish jarayonining moslashuvchanligi ortadi.

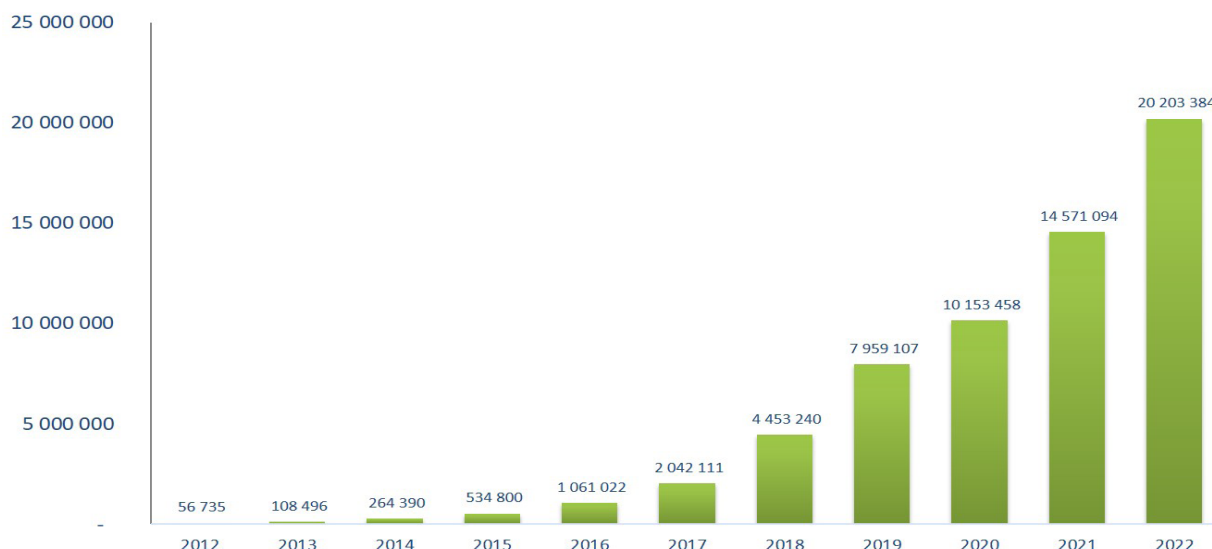
Umuman, raqamli bank tizimi bosqichma-bosqich rivojlanib, har bir yangi bosqichda avvalgi texnologik tajriba, erishilgan natijalar va mavjud muammolar asosida takomillashib boradi (2-rasm). Yangi texnologiyalarning bank amaliyotiga kirib kelishi esa yangi bozorlar, infratuzilmalar va biznes yuritish mexanizmlarining shakllanishini rag'batlantiradi. Natijada an'anaviy bank faoliyati yangilanib, banklar o'rtasidagi raqobat va xizmat ko'rsatish mexanizmlari raqamli iqtisodiyot talablariga moslashib bormoqda.

O'zbekistonda so'nggi yillarda bank-moliya tizimini raqamli transformatsiya qilish, to'lov infratuzilmasini modernizatsiya qilish va masofaviy bank xizmatlari ko'lamini kengaytirishga yo'naltirilgan tizimli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Xususan, 2019-yilda xo'jalik yurituvchi subyektlarning to'lovlarini sutka davomida uzluksiz amalga oshirish imkoniyatini yaratish maqsadida Markaziy bank huzurida zamonaviy Ma'lumotlarni qayta ishlash markazini shakllantirish bo'yicha kompleks ishlar olib borildi. Ushbu jarayonning mantiqiy davomi sifatida 2020-yilning I choragida Tezkor to'lovlar tizimi ishga tushirilib, tijorat banklarining mazkur tizimga integratsiyasi ta'minlandi. Natijada to'lov operatsiyalarini real vaqt rejimida, banklarning an'anaviy ish vaqtiga bog'lanmagan holda amalga oshirish imkoniyati shakllandi.

Hozirgi bosqichda O'zbekistonda raqamli bank xizmatlari mobil va internet-banking, kontaktsiz to'lovlar, elektron pul o'tkazmalari, raqamli bank kartalari, QR-kod asosidagi to'lovlar, elektron hamyonlar hamda masofaviy kreditlash va depozit xizmatlarini qamrab olmoqda. Mazkur raqamli instrumentlarning keng joriy etilishi bank xizmatlarini ko'rsatish jarayonlarining tezkorligi, qulayligi va operatsion samaradorligini oshirish bilan birga, mijozlarning moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

Masofadan bank xizmatlarini ko'rsatuvchi tizimlardan foydalanuvchilarning soni 1 yanvar holatiga

3-rasm. Masofadan bank xizmatlarini ko'rsatuvchi tizimlardan foydalanuvchilar soni³

Shu nuqtayi nazardan, raqamli bank xizmatlarining rivojlanishi nafaqat bank operatsiyalarini texnologik jihatdan modernizatsiya qilish, balki banklarning biznes modeli, mijozlar bilan munosabatlari va xizmat ko'rsatish mexanizmlarining transformatsiyasini ham taqozo etmoqda. Mobil platformalar, raqamli to'lov vositalari va masofaviy moliyaviy xizmatlarning kengayishi bank sektorida mijozga yo'naltirilganlik, operatsion samaradorlik va innovatsion rivojlanish tamoyillarining kuchayishiga zamin yaratmoqda. Bugungi kunda aholi tijorat banklarining mobil ilova dasturlari orqali real vaqt rejimida kartadan kartaga pul o'tkazish (P2P) operatsiyalarini bajarish, soliq, budjet, kommunal va boshqa to'lovlarni amalga oshirish, mikroqarz olish va kreditlarni so'ndirish, onlayn omonatlarni rasmiylashtirish, depozit hamda ssuda (kredit) hisobvaraqlarini masofadan ochish, xalqaro bank karta hisobvarag'idan to'lovlarni amalga oshirish, onlayn konversiya operatsiyalarini amalga oshirish va boshqa masofaviy bank xizmatlaridan keng foydalanmoqda (3-rasm).

Yuqorida keltirilgan ma'lumotlar tahlili mamlakatimizda masofaviy bank xizmatlari va raqamli bank mahsulotlaridan foydalanish ko'lamini so'nggi besh yil davomida sezilarli darajada kengayganini ko'rsatadi. Mazkur davrda foydalanuvchilar sonining qariyb 10 barobargacha ortishi aholining raqamli moliyaviy xizmatlarga bo'lgan talabi va ehtiyojining izchil oshib borayotganidan dalolat beradi. Ayniqsa, mobil banking va internet-banking xizmatlarining jadal rivojlanishi tijorat banklari oldiga mavjud raqamli xizmatlarning sifati va funksional imkoniyatlarini takomillashtirish, xizmat turlarini diversifikatsiya qilish hamda mijozlar uchun yanada qulay raqamli yechimlarni shakllantirish vazifalarini qo'yimoqda.

Shu bilan birga, xalqaro bozorda ilg'or axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va murakkab raqamli mahsulotlarning keng joriy etilishi bank sektorida kiberxavfsizlik masalasining dolzarbligini yanada oshirmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 30-noyabrdagi "Raqamli mahsulotlar (xizmatlar) iste'molchilari huquqlarini himoya qilish va raqamli texnologiyalar vositasida sodir etiladigan huquqbuzarliklarga qarshi kurashishni kuchaytirish choralari to'g'risida"gi PQ-381-son⁴ qarorida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish, raqamli mahsulot va xizmatlar iste'molchilarining huquqlarini himoya qilish, raqamli texnologiyalar orqali sodir etiladigan huquqbuzarliklarga qarshi kurashish hamda aholining raqamli moliyaviy savodxonligini oshirish ustuvor vazifalar sifatida belgilangan.

Mamlakatda raqamli bank xizmatlarining rivojlanishi yangi texnologik imkoniyatlarni, jumladan, blokcheyn va sun'iy intellektga asoslangan yechimlarni bank amaliyotiga joriy etish uchun shart-sharoit yaratmoqda.

³ Markaziy bank rasmiy sayti ma'lumotlari. URL: <https://cbu.uz/uz/payment-systems/remote-banking-services/>

⁴ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 30-noyabrdagi "Raqamli mahsulotlar (xizmatlar) iste'molchilari huquqlarini himoya qilish va raqamli texnologiyalar vositasida sodir etiladigan huquqbuzarliklarga qarshi kurashishni kuchaytirish choralari to'g'risida"gi PQ-381-son qarori: <https://lex.uz/docs/-6681111>

Masofaviy bank xizmatlaridan foydalanuvchilar sonining so'nggi uch yil davomida qariyb ikki barobarga oshgani ushbu xizmatlarga bo'lgan talabning barqaror o'sib borayotganini ko'rsatadi. Mazkur tendensiya, bir tomondan, mijozlarning masofaviy moliyaviy xizmatlarga ehtiyoji ortayotganini ifodalasa, ikkinchi tomondan, tijorat banklaridan raqamli ekotizimlarni rivojlantirish, xizmatlar sifatini oshirish va ularning funksional imkoniyatlarini kengaytirishni talab etadi.

Bundan tashqari, korxona va tashkilotlar uchun bank hisobvaraqlarini masofadan boshqarish tizimlarining rivojlanishi moliyaviy operatsiyalarni tezkor va elektron shaklda amalga oshirish imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytirdi. Xususan, xo'jalik yurituvchi subyektlar real vaqt rejimida hisobvaraqlardagi mablag'larni boshqarish va to'lovlarni amalga oshirish, valyuta mablag'larini konvertatsiya qilish bo'yicha elektron buyurtmalar yuborish, ish haqi va unga tenglashtirilgan to'lovlar bo'yicha elektron qaydnomalarni bankka taqdim etish hamda boshqa bank xizmatlaridan masofadan foydalanish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Natijada masofaviy bank xizmatlari korxonalarning moliyaviy operatsiyalarini tezlashtirish, tranzaksiya xarajatlarini optimallashtirish va bank xizmatlaridan foydalanish samaradorligini oshirishning muhim vositalaridan biriga aylanmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari raqamli iqtisodiyotning jadal sur'atlarda rivojlanishi natijasida biznes faoliyatini tashkil etishning an'anaviy yondashuvlari sezilarli darajada transformatsiyaga uchrayotganini ko'rsatmoqda. Mazkur jarayon korxonalardan qiymat yaratishning yangi mexanizmlarini shakllantirish, innovatsion boshqaruv yondashuvlarini qo'llash hamda zamonaviy va moslashuvchan biznes modellarini amaliyotga tatbiq etishni talab qilmoqda. O'tkazilgan tahlillar asosida biznes modeli korxonaning qiymatni shakllantirish, uni iste'molchiga yetkazib berish va natijada iqtisodiy manfaat olish jarayonlarini o'zida mujassamlashtiruvchi muhim strategik boshqaruv instrumenti sifatida namoyon bo'lishi aniqlandi. Raqamli iqtisodiyot sharoitida mazkur model axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (Big Data), bulutli texnologiyalar, narsalar interneti (IoT), blokcheyn hamda raqamli platformalar kabi zamonaviy texnologik yechimlar bilan integratsiyalashgan holda rivojlanmoqda. Bunday transformatsiya korxonalarning operatsion faoliyati samaradorligini oshirish, xarajatlarni optimallashtirish, boshqaruv qarorlarini qabul qilish tezkorligini ta'minlash va iste'molchilarning individual ehtiyojlariga moslashtirilgan xizmatlarni taklif etish imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qilmoqda.

Bundan tashqari, raqamli iqtisodiyot sharoitida biznes modellarining samarali va barqaror faoliyat yuritishi zamonaviy texnologik infratuzilmaning mavjudligi bilan bir qatorda, boshqa muhim omillarga ham bog'liq. Ushbu jarayonning natijadorligi, avvalo, inson kapitali salohiyati, xodimlarning raqamli kompetensiyalari, korporativ boshqaruv samaradorligi, innovatsion muhitning shakllanganlik darajasi hamda ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv qarorlarini qabul qilish tizimining rivojlanganligiga bog'liq. Shu nuqtayi nazardan, korxonalar raqamli transformatsiyani muayyan texnologiyalarni joriy etishga qaratilgan alohida loyiha sifatida emas, balki korxonaning uzoq muddatli strategik rivojlanishini ta'minlovchi muhim tarkibiy yo'nalish sifatida qarashlari lozim.

Tadqiqot natijalari O'zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga yo'naltirilgan tizimli islohotlar biznes yuritish mexanizmlarini takomillashtirish va mavjud biznes modellarini modernizatsiya qilish uchun qulay shart-sharoit yaratib berayotganini ko'rsatdi. Jumladan, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan strategik chora-tadbirlarning amalga oshirilishi, davlat xizmatlarini raqamlashtirish, elektron tijorat imkoniyatlarini kengaytirish hamda zamonaviy IT-infratuzilmasini rivojlantirish korxonalarning raqamli texnologiyalarga asoslangan biznes modellariga o'tish jarayonini rag'batlantirmoqda. Shu bilan birga, ayrim xo'jalik yurituvchi subyektlarda raqamli infratuzilmani yanada rivojlantirish, moliyaviy va investitsion resurslardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish, malakali raqamli kadrlar salohiyatini oshirish hamda kiberxavfsizlikni mustahkamlash raqamli transformatsiya jarayonining to'liq samaradorligini ta'minlashning muhim yo'nalishlari sifatida namoyon bo'lmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Пешнев-Подольский, Д. Тренды развития банковских экосистем [Электронный ресурс] / Д. Пешнев-Подольский, С. Хайруллин. – URL: <https://vc.ru/bcs-bank/108343-trendy-razvitiya-bankovskih-ekosistem>.
2. Ожегов, С. И. Толковый словарь русского языка: 80 000 слов и фразеологических выражений / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова ; Российская академия наук, Институт русского языка им. В. В. В. Виноградова. – 4-е изд., доп. – М. : Азбуковник, 1999. – 181 с.

3. Ефремова, Т. Ф. Толковый словарь русского языка / Т. Ф. Ефремова. – М. : АСТ : Астрель ; Минск : Харвест, 2021. – 137 с.
4. Бычкова, И. И. Цифровизация банковской деятельности на рынке E-commerce: новые возможности развития кредитно-финансового сектора на современном этапе / И. И. Бычкова // Научный вестник Южного института менеджмента. – 2024. – № 2 (30). – С. 42–50.
5. Mat Rahim, A. R. Artificial intelligence, smart contract and Islamic finance / A. R. Mat Rahim, Z. Z. Mohamad, J. Abu Bakar, F. H. Mohsin, N. Md Isa // Asian Social Science. – 2018. – Vol. 14, No. 2. – P. 145.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 7/2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>